VIVOS VOCO

Za dom svobodo

ZVON

in resnico!

GÖNNER & WIEN

Leto II. Na Dunaji, 1. oktobra, 1876. List 19.

PRIJATELJU.

Na svet človeka pahne tamna roka
V sovražne mu narave krilo tuje;
Tako na breg samotnega otoka
Nesrečnega morníka val izpljuje.
Pred njim leží morjá raván široka,
Stermó za njim gorôvje se dviguje;
Vse mu požerla mórja globočina,
Življenje gólo mu je last edina!

Življenje golo — žalostna dobrota!
Neznàn, neprošen dar temné veljave;
Posuta s ternjem so življenja pota,
Bridkosti, truda polna in težave;
Po njih človeška vbija se sirota,
Dokler ne odrekó nogé kervave,
Dokler rešnica smert ji ne odvzame
Bremena, ki kervavo žuli rame.

Glej! zemlja večno živa je in mlada,
Z nebá jo vedno mládo solnce greje;
V jeseni velo listje z drevja pada,
Pomlad ozeleni mu zopet veje;
Človeku, ko je izbežala, nada
Mladosti zlate, več se ne prisméje.
Sirota človek ti, ne mati prava,
Brez serca mačeha ti je narava!

Terpljenja morje krije vse prostore,
V bregovih tesnih je veselja réka;
Oh koliko terpljenja vžiti more,
A malo radosti sercé človeka!
Grešiti ni mu dano brez pokore,
Brez greha kazen rada ga doteka:
Kedôr v tej solzni je dolini rojen,
Gotôv terpljenja dél mu je prisojen.

Čemú ves trud, vse sólze? Kaj nam zanje
Življenje daje? Slava? — prazna pena!
Ljubezen? — O mladosti zlate sanje,
Ti paša sercu mlademu medena!
Ti mineš, kakor cvetje pomladanje!
Z vestóst? — Beseda lepa brez poména! —
Vse mine kakor senca nam, edina
Zvestó nas spremlja bolečina!

Vse nično! — Bolečina je resnica,
Edine njé tajiti ní mogoče!
Če ni zadela njena te pušica,
V trepetu čakaj ure ti bodoče!
Ti, ki veselje zdaj ti žári lica,
Pretakal skoraj sólze bodeš vroče;
Če ne terpiš, a vidiš vsaj terpeti,
Kakó pač mirno mogel bi živeti!

Prometej je človeštvo, prikovano
Na stermo peč jeklinimi okovi;
V oblast kervavemu kragulju dano,
Ki nanj se spušča z ostrimi nohtovi;
Serce mu kljuje, terga, pozno, rano —
A z neba mirno gledajo bogovi!
Nikdár se gladni krágulj ne napase,
Sercé človeštvu, glad kragulju rase!

Prijatelj! Tebi polna je do roba
Odmérjena terpljenja bila kupa;
Življenja ti je znana vsa grenkoba,
Ti pil obilost bridkega si strupa.
Po udih bolečin divjá ti zloba,
A sèrce vendar naj ti ne obupa;
Ko ti prepolna je terpljenja mera,
Tolaži naj te sladka moja vera.

Nebó, če se ne motim, se odpíra,
Poglej, daní se, potolažen bodi!
Temà beži, nje sad sovraštvo vmira,
Ljubezen, dneva hči, ki slepca vodi,
Siroto brani, sólze ji otira,
Med brati se oživlja in narodi:
Ljubezen sveta med narodi, brati
Človeštu sama more pomagati!

Narava zvéri je, da zvet sovraži,
Stvarí so neprijazne si in tuje;
Ljubezen, človek tí, cloveku kaži,
Nad vse stvarí ljubezen te dviguje!
Kdor bratom um bistri, sercé jim blaži,
Človeštvu téžko on gorjé zlajšuje;
Posvetil bratom si duhá kreposti,
Ti miren bodi, storil si zadosti! —

B. M.

Gospod Mirodolski.

XIII.

Mračilo se je že, ko je stopal póstaren mož po slabo uglajeni stezi preko gostega smerekovega gozda. Ni ga motilo, da so se mu noge, trudne ali nemarne, pogosto izpotikale ob korenine, ki so se spenjale tu in tam čez stezo, debelim kačam podobne; ní ga plašila temà, ki je gledala tako strahovito z debelimi, černimi očmi iz med goščave; dobre volje je bil, zdaj je zvižgal, zdaj popeval kratke pesmice s hripavim glasom, ki se pa vendar ní neprijetno razlegal po samotnem gozdu; zdaj je oponašal sovo, ki se je oglašala v smerečji, zdaj métal svoje pokrivalo za netopirji, ki so mu preletavili pot. Mudilo se mu ní, kakor je bilo videti; po časi je korakal, da si ni bilo videti gozdu konca ne kraja pred njim. Strah ga ní bilo; vse je kazalo, da je mož vajen gozda in nočí. Tudi ni vedel, zakaj bi se bal; zlato in srebro, in kar je sploh posvetnega blaga, ní ga težilo na potu; in tudi, kar je imel na životu, težko da bi bilo mikalo razbojnika, ki preži za germovjem ob cesti. „V pričo razbojnika pél serčán bo prazen popotnik“, pravi rimski pesnik. Bál se torej ní naš popotnik, prazen je bil in razen tega je vihtil v zarujeveli roki krepko gerčavo gorjačo in nekoliko korakov pred njim je mirnodušno stopal zvest tovariš: velik, kosmat pes; star je bil res in suh, kakor njegov gospod; vendar ní mu bilo upati, tako hudo je gledal in nekaj zób si je bil še ohranil iz življenja nadlog za silo! Bál se ní, pravimo, naš popotnik, prej bi se ga bil kedó drug vstrašil, ako bi ga srečal sam v gozdu, zlasti po noči; po vsej svoji prikazni je bil nekako v sredi med razbojnikom in beračem. Vendar ne bodemo ga dalje popisovali; bralec, ki nas je prijazno spremljal do zdaj, upamo da ga je že ugenil, njega in njegovega tovariša, ako se še spominja moža, katerega so bili prinesli na pol mertvega v Mirni dol. Spominja se morebiti še čudnega tovariševega imena, njegovega gotovo ne; povedali mu ga nismo, ne vedoč, da ga srečamo še kedaj. Dajmo mu, kakor vsem osebam té povesti, izmišljeno imé, imenujmo ga Záboja.

Zaboj torej je koračil pozno po gozdu. Ko se je naveličal zvižganja in petja, jél se je za kratek čas pogovarjati sè svojim tovarišem:

„Kam se ti tako mudi, žival božja? Strah te morda vendar ne bó, kaj? Če nama bo prenočiti nocój v gozdu, saj ne bo pervič, in zadnjič morebiti tudi ne. Brutus, Brutus! Meni se zdí, da si postal mehkužen na svoje stare dni; gorke večerje si želiš in mehke postelje starim kostém; po človeškem obličji hrepeniš; morebiti še doživim, da bodeš prijazno z repom migal, da bodeš roko lizal človeku! Ali sem te tako učil? O Brutus, Brutus! ne zabi mojih naukov, ne iznevéri se sebi in meni; ne žali me, ne delaj mi sramote! Ostaniva

si zvesta; nikomur dobre besede, prijaznega pogleda; ne prilizujva se, ne prosiva; sovraživa, zaničujva kakor do sedaj človeka! — Lačen si? Ne bodi lén; tod po germovji poišči; zajca bi pač težko dohajal, ali kaka miška bi se ti še dala vjeti; ne bodi tako izbirčen, moj Brutus, za silo tudi mišje mesó! In če tudi miši ne vjameš, brez večerje ne bodeš, nič se ne bój; kos kruha imava, zasluženega ne izprošenega; zaslužen kruh, dober kruh! Samo prositi ne; nobeden človek na svetu ní vreden najine prošnje! Vidiš, Brutus, kako lepo te učim! Ali tí me ne poslušaš; kaj imaš, kaj vohaš in cviliš, Brutus?"

Pes zares ní več poslušal; videti je bilo, da je našel nekaj nenavadnega ob potu. Vohal je in cvilil, z repom je migal ter obračal se proti svojemu gospodu. Zaboj radoveden pospeši korake. Ko pride do mesta, kaj vidi! Ženska v gosposki obleki je ležala ob potu; mesec, ki je bil priplaval na nebo, obseval je mlado, bledo obličje. Očí so ji bile zaperte; Zaboj je mislil, da spi; spéče dekle v takem času, v takem kraji! Jame jo buditi, dekle se ne zdrami; vendar za trenotje odpre malo očí, potem zopet zamiži. Takoj je izprevidel Zaboj, da je dekle onemoglo in zgrudilo se ob potu. Upála lica so mu jasno pričala, da je sirota mnogo prestala, morebiti celo lakot terpela, gotovo pa je bila utrujena. Kaj začeti? Pomagati je treba, ali kakó? Do bližnje vasi je dobro uro hodá, in dekle ne more hoditi. V zadregi se posvetuje sè svojim tovarišem po stari navadi:

„Kaj bo pa zdaj, Brutus? Pravo preglávico si mi nakopal sè svojim vohanjem na glavo! Kaj je bilo meni tega treba? Ti stojiš in me gledaš; svetuj, kaj je storiti? Tukaj je vendar ne moreva pustiti, dasi ima človeško podobo. Jaz sovražim človeštvo, kakor veš; vendar človek ne more vedno ravnati po svojem prepričanji. Zdi se mi, Brutus, da toliko veš, kakor jaz. Ne! Jaz nekaj vém, dobra misel, Brutus! prav dobra; kaj praviš? Blizo tukaj, kakih dvajset korakov od pota v stran, na desno, ima oglar Peter, najin prijatelj, svojo kolibo; saj poznaš Petra; prenočevala sva že pod njegovo streho v slabem vremenu. Dober mož, Peter! Zadeniva ter nesiva jo pod njegovo streho; človek storí, kar more. Ali kako bi se to najbolje nosilo? Ne spominjam se, da bi bil kedaj prenašal človeka. Tvoja pomoč mi bode, kakor vidim, malo prida; poskusimo takó, saj ne bode pretéžko".

In Zaboj vzame deklico v naročje, kakor jemlje mati dete iz zibeli. Čudno je bilo videti gerčavega, zanemarjenega moža, s kako skerbnostjo in rahločutnostjo se je vêdel pri tem nenavadnem poslu; popravljal in naravnaval ji je obleko, ki je bila v neredu, krilo ji je potegnil čez noge, da bi se ne videle, rekoč:

„Vidiš, Brutus, tako je treba! Pa kaj ti veš, kako se je vesti z gosposkim ženstvom! Kmet si bil, kmet boš, okoren, neolikan, neotesan; jaz sem živel nekedaj med gospodo, malo da nisem bil sam gospod. Kaj ne? težko verjeti, ko me človek zdaj takega vidi. Kako je to lahko! Nesel bi jo do perve vasi; samo bojim se, da bi mi

sirota ne ugasnilo v naročji po potu. Očital bi si, ako bi se kaj zgodilo; nagle pomoči je treba!"

V takem pogovoru pridejo do kolibe; dekle je ves čas ležalo, kakor da bi spalo, možu v naročji. Koliba je bila temna, kar ni moglo biti po volji vsmiljenemu Samarijanu.

„Nič luči! Peter je z doma, pri svojem delu; križ! Kaj bo zdaj! Dobro, da je vsaj vrata pustil odperta; mož se ne boji tatóv; ko bi človek vsaj vedel, kje tiči, da bi ga šel poklicat na pomoč. Pa kaj govorim? poskusimo, kar moremo; bo že kakó!"

In oprimši stopa v tamno, borno poslopje, ter tiplje okolo sebe, da bi se ob kaj ne zadel z nežnim bremenom v naročji. V kolibi otiplje pogerneno klop, ki je bila oglarju za posteljo; nanjo položi dekleta. Posrečilo se mu je tudi, da najde kos lojeve sveče, in kar je treba, da se luč naredi. Serce se mu je olajšalo, ko je gorela luč in razsvetljevala ubožno stanico. Hitro poišče nekoliko stare obleke, ter jo podloži dekletu pod glavo, da bi tako terdo ne ležala. Izzuje ji čeveljce, da bi si bolje počila.

„Do tù je bilo še vse po sreči!" govori sam sè seboj; „sirota še diha, če tudi po malem, iskrica še telí; treba vpihati jo do plamena. Tam-le bo nekaj, saj sem vedel, da mož ne bode brez takega zdravila!"

In s police ob steni vzame stekleno posodo; derži si jo pred očí rekoč:

„Malo, malo, vendar bó za silo; imenitna ní tá pijača, a koristna. Peter, brez tvojega dovoljenja!"

Odmaší posodo, vlije nekoliko kapljic dekletu na sence ter ga začne rahlo dergniti z dlanjo, potem drugo sence in zadnjič čelo. Ne brez vspeha! Dekle izpregleda, gane z roko, ki ji je prej, kakor mertva ležala ob životu. Videti ji je bilo, da bi rada govorila, ali imela ní dovolj moči. Kmalo zopet zamiži; vendar mož je bil zadovoljen.

„Vem, kaj bi rada," govori pologlasno, „če tudi povedati ne moreš; vodé ti je treba; hitro po vode! Ti, Brutus, pa res nisi za nobeno rabo; tí stojiš in gledaš, pomogaš ne. Nocoj sem pervič nezadovoljen s tabo; ker že ní, da bi te kam poslal, ostani tu pri njej na straži; samo posode je treba!"

Pogleda po izbi in v kotu vidi lončen verč; vzame ga ter urno odide. Vedel je za studenec, ki je tekel blizo oglarjevega domovja. Kmalo se verne s polnim verčem. Kozarca pač ni bilo pri hiši, vedel je, da bi ga zastonj iskal: znal si je pomagati. V votlo dlan desne roke vlije iz verča vode, potem ji privzdigne z levico glavo, in polno dlan ji nastavi k ustom. Ko je dekle začutilo hladno vodo, začne jo hlastno srebati in požirati. Voda jo je tako okrepčala, da izpregovori sè slabim glasom:

„Kje sem?"

„„Nič se ne bojte; pri dobrih ljudéh!"" tolaži jo Zaboj; „„slaba streha, dobri ljudje! Samo mirni bodite; ne govorite mi, slabi ste, pokoja vam je treba; vse bo še dobro; meni zaupajte, ki

sem vaš zdravnik; ne glejte me tako plašno; obraz in obleka ne obeta mnogo, vém; a na vnanjost ní gledati, meni verújte. Najbolje, da zaspite, ako mogoče.""

„Ker ste tako dobri, prosila bi vas —"

Mož ji ne dá izgovoriti; migne ji z roko, da naj bo mirna:

„Poskusite zaspati, ako mogoče; spanje najbolje zdravilo; potem bomo že videli, kaj se dá še storiti."

Tako jo je tolažil; ugenil je bil njeno željo, ali kako ji vstreči? Tekel bi v vas, kakor še nikoli ni tekel; ali dekleta samega pustiti — nevarno! Kaj, ko bi prikolovratil Peter? dekle bi se ga vstrašilo, strah bi ji škodil. Res je imel večerjo pri sebi: todà kaj bo kos terdega kruha oslabelemu gosposkemu dekletu? Ko bi se vendar kaj našlo pri domu? — Pri oglarji? Malo upanja; vendar poskusiti je treba.

Mož iztakne in preišče vsa kota. Imel je nocoj očitno srečo Iz skrivne shrambe izvleče nekaj v papir zavitega.

„Kedó bi si bil kaj takega mislil?" govori zadovoljen in vesel; „glej, glej! stari dimež ti zajuterkuje kakor gospoda! Gotovo ima tudi mleko kje skrito; černega ne verujem da bi pil, tako gosposki vendar še ní: poglejmo tam v oni lonček na polici! — Saj sem vedel! Peter, jutri boš brez zajuterka; nič ne dé, tolaži se: tí nisi edini poštenjak, ki gre zjutraj s praznim želodcem na delo. To bo nam za večerjo, in brinovca tudi ne bo, pomagaj si enkrat z vodo!"

Že je gorel ogenj, skoraj brez dima; oglar je imel suha dreva. Prijetna gorkota se je širila po hladnem prostoru; dobro je dela oterplim udom oslabelega dekleta, ki je bilo zopet zaspalo. Pri ognji sta stala lončka za večerjo. Zaboj je netil ogenj in kuhal, Brutus pa, ki je videl, da ní potreba njegove pomoči pri kuhanji, spravi se k postelji ter začne lizati zdaj roke, zdaj noge spečemu dekletu. Lepo ga je bilo videti, kako mirno je stal, ko mu je bila v spanji položila roko na glavo; ní se genil, da bi ne probudil dekleta.

Voda je vrela v loncih; Zaboj pa je stal poleg ognja zamišljen. Čudna misel mu je rojila po glavi; pomišljal se je in spominjal: tako nekako znan se mu je dozdéval ta ženski obrazek: in ta glas — gotovo ga je že čul nekedaj, ali kje? Misel mu ne dá mirú, obletava ga in nadlèguje kakor sitna muha, ki je ní odgnati. Po perstih stopa proti postelji in gleda dekleta. Nemogoče! in vendar ji je tako podobna! Nemogoče? Na svetu je vse mogoče, in živemu človeku se vse lahko primeri! Vse zastonj; ní se mogel iznebiti spomina na hišo v prijazni dolini, kjer je ležal nekedaj takó, kakor leži sedaj tam ona deklica. V oni gostoljubni hiši je videl — ali se mu je samo sanjalo? — zdelo se mu je, da je videl deklico, veselo hčerko srečnega očeta — očí, lasje, obrazek, vse táko, in vendar vse takó izpremenjeno! Če je res ona, kaj je sirota preterpela v tem kratkem času! Čudno je bilo možu v serci pri tej misli. Serce se mu je tajalo kakor led, ki ga obseva gorko pomladansko solnce. O da bi se motil, da bi ne bilo vse nič res!

Večerja je bila gotova. Prijetni duh, ki se je razlegal po izbi, probudi dekleta; očí se ji žaré, sirota je bila — lačna!

Dragi bralec! ali si že kedaj v svojem življenji videl lačnega, prav lačnega, gladnega, izstradanega človeka? Videl si ga, kaj ne da? in podal si mu hrane; in ko je tako prav hlastno in slastno povžival podano mu hrano, povej, nič se ne sramuj: ali nisi čutil tedaj najvišega, najslajšega veselja, ki ga more čutiti človeško serce? Ako nisi imel té sreče, milujemo te; tí ne veš, kaj je največe veselje na svetu; tí ne umeš besed izveličarja, ki pravi: Lačen sem bil, in ví ste me sitili! — Mati, ki doji dete na persih, tíca, ki mlade pita — kogar ne gane ta pogled, ní vreden človeškega imena. O človek, bodi dober, blag in vsmiljen; vsmiljenje, vsmiljenje te povzdiguje nad vse stvarí tega sveta!

Ali vernimo se zopet v zakajeno oglarjevo kočo. Zaboj je sovražil človeštvo, in vedel je, zakaj. Sercé mu je bilo odrevenélo; ali ko je videl, kako gré v slast ubogemu, tujemu dekletu pripravljena večerja, malo da ní skakal in vriskal sè samega veselja! S kako radostjo je opazoval, kako so se ji zopet žarila obledela lica! Mati ne more čutiti slajšega veselja, ko vidi, da bolno déte zopet rado jé, gotovo znamenje, da se mu povrača tolikanj zaželeno zdravje.

Zaboj bi v tem trenotji ne bil menjal s cesarjevim kuharjem; tako ponosen je bil, tako sam sè seboj zadovoljen. Ali tu ní bil samo kuhar, bil je tudi zdravnik, in zdravniška vest ga je opominjala, da je treba hudo izstradanemu človeku po malem dajati jedi, da se oslabeli želodec počasi zopet privadi hrane. In res ji je hotel že od ust odtegniti na pol izpraznjeno posodo; ali ko ga je dekle tako milo pogledalo, ní si mogel kaj, pustil jo je piti v božjem imenu, dokler je bilo kaj v posodi. Ko se mu je hotela zahvaljevati, prestreže ji besedo:

„Že dobro, že dobro, govoriti mi ne smete; zdaj lepo zaspite in jutri zjutraj vstanete zdravi in veseli; tako, lahko noč! Dekle mu podá roko, oberne se v stran in terdno zaspi. Zaboj ji še nekoliko posteljo popravi, potem ugasne svečo, ki je bila že skoraj do dna pogorela, ter otide s pesom iz stanice. Zunaj pod oknom napravi ležišče sebi in svojemu tovarišu. Nikoli ní še tako sladko spal — brez večerje!

B. M.

Stara Bolgarka.

Podoba iz devetnajstega stoletja!

Popotnik:

O groza, groza, kakoršne okó
Človeško ni še gledalo na svetu!
Sercé se kerči, krí se mi seséda! —
— Ko videl gozde, njive sem požgane,
Ko videl goste kupe sem pepela,

Po versti razpostavljene po polji —
Kertina pri kertini, žalostni
Vpepeljenih človeških koč ostanki! —
Kjer bival je pod nizko streho rod,
Ubožen, vendar srečen in vesel —
Pri delu si je oče brisal pót,
Zibala dete je in pela mati;
In čedica veselih je otrok
Po hiši njima têkala, igrala!
In zdaj? — Vse sam pepél! — In iz pepela
Molé ogórki černi — nemogoče! —
Ogórki tí človeške so podobe!!
Ko videl grozne sem prikazni té,
Dejál sem: Zdaj si videl vse — preveč!
Kar gledal si z očmi, preseza glas,
Ki se po vsej razlegal je Evropi!
In zdaj? — Od groze se kolena mi
Šibé! — Po kèrvi gazim — kri le-tá
Po žilah gorka tekla je človeških!
Človeška trupla nakopičena
Zapirajo mi pot — brez gláv! Glavé
Na kup visoko so zložene tam!
Da bi mižale vsaj! — a gledajo
Z debelimi očmi, strašán pogled!
Molčé mi govorijo: Ecce homo! —
Roké, nogé raztresene ležé,
Odsekane, kakòr od debla veje! —
Glej! čern oblak se bliža; krokarji
Hripavo krokajo, — leté na pašo! —
Živali božje, černi krokarji!
Zdaj ne, zdaj ne! samó zdaj, prosim, ne!
Saj skoraj zapustim ta strašni kraj;
Nikdó potem ne bo vam branil paše! —
— Cerkvica na zelenem hribu tí!
V zavetje tvoje pribežali so —
Takó pod kokljo drobna piščeta
Pred jastrebom se plašna skrivajo;
Prišel je divji jastreb; piščeta
Podavil je in kokljo! — Ti cerkvica
Braniti nisi mogla njih, ne sebe!
Podavljeni ležé okolo tebe!
Ti okajena in razrušena
V nebó moliš zidovje némo svoje.
O groza! duh strašán, mertvaški duh,
Hlapi iz hrama božjega: — gorjé!
Človeških trupel polno je svetišče!
V oltar oči še zdaj obračajo —
Mertve oči! — in roke proti tebi
Devica, mati sveta, stézajo,
Da bi branila ti jih, pomočnica! —
Dušice vzela k sebi si v nebó,
Njih trupla tu ležé zadúšena! —
Do svete blažene podobe tvoje
Ni plámen upal se in černi dim;
Surovega divjaka roka je
Preboła persi, iztaknila ti
Oči! — — Nazaj! zapústi groze kraj,
Človeku prestrašán je tá pogled!

Káj živega, poglej! se giblje tam
Med mertvimi? — Ob potu sklonjena
Podoba ženska, sivih lás, čepi,
V naročji dete — mertvo! ji leží!
O! — dete brez oči! — očesci mu
Obé je vražja izteknila roka!
Na persi dete mertvo si pritiska,
Ročice merzle z gorkim dihom mu
Ogréva; — zdaj v naročji ziblje ga; —
In zdaj — cvetice bere ob potoku,
Cvetice modrobojne kot okó, —
In glej! cvetice vtika ljubčeku
V globini dvé, kjer bile so oči,
Da bi oči imelo spet, sirota! —
— Oj pridi, Turek sim, divjak, in glej!
Če iskra čuta v tebi še teli,
V človeka spremeni te ta pogléd! —
— Tako igrá se starka, grozna igra!
Smehlja se, pogovarja se z otrokom;
Čuj, kaj zblaznela starka govori?

Starka:

Oj sladko dete moje, ljubček moj!
Dejali so, strašili me ljudjé,
Da izteknil je Turek ti oči! —
Gerdí ljudjé! zakaj me strašijo?
Vedó, kako te rada jaz imam,
Golobček beli, sladki Milko moj!
In ti imaš me, staro mater, rad,
Še matere, očeta ne tako.
Strašili so me, da ne gledaš več!
Sevéda nisi gledal, ker si spal;
In pa bolán si tudi malo bil;
A stara mati vzela te v naročje,
Ogrela merzle je ročice ti,
In zdrav si zbudil se in izpregledal!
In zopet vpiraš v mé očesci, modri
Kakòr cvetice modre ob potoku! —
— Oj, oj! ti zdrav si zdaj, a stara mati —
Ne vém, kakó to? glava me boli, —
Červá imám, če se ne motim, v glavi;
Po glavi verta, rije, kljuje mi,
Možgane stare mi razjeda červ! —
Drugačen ves se zdaj mi vidi svet:
Kervavo, glej, nad máno je nebó,
Kervavo drevje, trava je kervava,
Kervav je potok, vse kervavo, hú!

— — —

Kaj hočeš, mož? Kedó, odkod si ti?
Kaj tu stojiš in gledaš me molčé?
Ti nisi naš, — vsi naši so poklani,
Ostala sem edina jaz, gorjé! —
A Turek tudi nisi, ko bi bil,
Zaklal bi tudi mene, kakor druge! —
Oči solzé ti — Turek nima solz!
Iz daljne, tuje si dežele ti,

Od strání, kamor solnce nam zahaja.
Ljudjé so govorili tod pri nas,
Da srečni tam prebivajo ljudje,
Ne vejo, kaj je Turek; je-li rés?
Verjeti jaz ne morem, da bi bil
Na svetu srečen kje, brez Turka, kraj;
Zakaj bi mí samí imeli Turka? —
Ti gledaš me stermečimi očmí,
Ti meniš da norim; mogoče, dá!
Káj čudo, če zares se blede mi
Po stari glavi! Tujec, čuj in sodi!
Pet sinov sem imela, pet hčerí;
Vsi živi, zdravi bili so in srečni.
Otroke lépe so imeli vsi;
Veselje jih je bilo gledati,
Ko so okolo stare matere
Rojili, kakor roji roj čebél
Po detelji cvetoči! — Zdaj sem sama!
Ta, ki v naročji mojem mirno spí,
Najmlajši bil je Nade moje sin,
Najmlajše! — Rada sem imela vse,
Ta bil je ljubček, serček, Milko moj!
Jaz sem zibála ga in pitala,
Jaz pestovala in tešila ga,
Pri meni v postelji je spal po noči. —
In zdaj ga vidiš — —! Pojdi, verni se
V deželo svojo spet, ki nima Turka!
V deželo daljno k vam prišel je glas,
Kakó se nam godi! Verjeli niste;
Prišel si gledat; videl si in veš,
Kako je nam! — Zdaj dobro! Verni se! —
Obétali so, priti nam v pomoč:
Povej, da ní več treba nam pomoči!

B. M.

PRI STUDENCU.

(Obraz iz narave.)

Tu v prijetni dolinici pri bistrem, hladnem studencu je ono idilno zatišje, oni poetični kraj, kjer se o hladnem poletnem večeru čuje tisto sladko zaljubljeno pogovarjanje, tisto ljubko šepetanje miljenih devojek, vmes pa žuborijo ravno tako ljubko mej seboj bistri vrelčevi valčeki. Kajti zvečer, ko je že zatonilo na zahodu žarko solnce, ko se že vračajo mukajoče krave z napetimi, polnimi vimeni s paše domov in se daleč na okrog razlega čednikov rog in zvonkljanje zvoncev, ki visé ob vratu beketajočim ovcam in meketajočim kozam, vodnicam ostale drobnice, — ki tudi ne pozabi studenca, da se ondi napije — od velikega kodrovolnega ovna do najmanjšega nježnega jagnjiča, — ko polagoma pada mrak na zemljo, ko se že svetita na jasnem nebu svetla večernica in serpasti polomesec in ko se druga za drugo prižigajo nebeške zvezdice: zbirajo se pri studencu

berhke, žarnolice vaške deklice sè zavihanimi rokalci in belimi predpasniki, z verči v rokah ali vedri pod pazuho. Tedaj se prične kratkočasno pogovarjanje in sladki smeh, da zvonijo mehki, ljubki glaski — in se izgubljajo v blagodejnem večernem hladu in mirni tišini temnega mraka. A tam na holmu zraven pa, kjer rastó trije košati gabri, tam v goščavi zelenih gabrovih vej drobi slavec svoji družici, ki sedi na mehki posteljici priprostega pritlešnega gnjezda ter skriva in greje pod gorkim životkom ljubeznjivo družinico, svojo talečo, krepko donečo pesem o ljubezni. Pač dobro razumejo one slavčevo jasnoglasno pesem in v serce jim sega, — v ljubeznipolno serce ljubeznipolna melodija. — In tiha sreča in radost objema jim nedolžne duše. — Ko so se pa našepetale in nasmijale te divne vodne vile pri srebropenim vrelcu, napolni vsaka svojo posodo in odidejo ti po stezi proti domu. Med potom pa krepko in milodoneče zapojó, da se razlega njihovo petje v večerni mrak in sapice hladnega zefira odnašajo zvoneče glase. Kmalu vse potihne, le vrelčevi valčeki mermljajo neprestano, enakomerno dalje, menda se zibljejo berzo tekoč v sladkih sanjah. —

In morda se tudi zbirajo v krasni svetli noči o luninem svitu vodne vile pri studencu in se ondi oblačijo v sive meglice in v sreberno mesečino ter si razpletajo svoje dolge svilene kodre in si vpletajo vanje bliščeče kristalne bisere in potem rajajo in plešejo kolo in si vmivajo s čisto studenčico kot češnje žareča ličeca in koralno rudeče ustne in prebeli vrat in prebele vitke ročice in snežnobele persi in se sladko smejejo, — morda prav tako, ali malo drugače, kakor poje naš Preširen:

Enkrat se valovi morja razdelé,
Prikažejo ž njih se dekleta lepé,
Do pasa morska dekleta nagé
Se kopljejo, smejejo in pojó. —

Tu pri studencu sedi tudi otožen mladenič in zre zamišljen v bistro vodico, zraven pa si plete vence, kakor ga nam predočuje pesem Schillerjeva: Mladenič pri potoku:

Pri potoku je mladenič
Tih sedèl in venec vil;
V vir je zerl, kako je s cvetjem
Val za valom se podil.

In takó bežé mi dnevi
Urno kakor vír beží,
In takó mladost bledi mi
Kakor cvetje se suší.

Kako drugače in vendar kako lepo tudi poje naš pesnik pri potoku:

Oj ribice prijazne,
Kako v vodici hladni
Veselo vé živite;
A vé lahko neskerbno
V potoku si igrate,
Ker v hladni vodi skritih
Vas solnce tu ne najde,

Sercá vam ne uname.
A meni pa unela
Devica ga je lepa,
Da več ga ne vgasijo
Potoci vsega sveta
In dež iz vsega neba
In vse široko morje!

Hladna vodica pa šumlja mermljaje mimo in bistri vrelčevi valčeki žuborijo mej seboj ter se vbijajo skakljaje s kamena na kamen ob medpotne skale in priklanjajo in zibljejo travne bilke, ki rastó ob strani čistega potočiča, in biserne studene kapljice podijo se v urnem teku druga za drugo, — kakor brezskerbna deca, ki leta po zelenih travnikih in pisanih livadah vijoč vi cvetne vence, igraje se v dobrodejnem vetriču z volnimi rumenimi svojimi laščeki, — takó hité te vodne sestrice v nižavo in v begu pritiskajo se druga k drugi, poljubljajo se in rajajo in šepečejo si sladko na uho. In kedor umé tolmačiti, kaj si šumljajo in šepečejo peresa, ko jih maje vetrič, kaj si gerlijo golobje na pristrešni diljici, umel bode tudi skrivnostno šumljanje mermljajočih vrelčevih valčekov.

Nekatera teh brezskerbnih sestric, teh čistih kapljic, pač tudi skoči na kako travno bilko, da se malo poziblje na nji, — pa zopet odskoči nazaj ter hití za tovarišícami; — le toliko je postala, da je čula mladeničev pozdrav do drage. — —

K studencu pride tudi sama čez dan nekatera deklica z vedrom po vodo in — kakor poje pesnik:

Dekle zajema si v vedro vodé,
V vedro kovano vodice hladné,
Pogleda se v vodo, si vidi obraz,
Začudi se svojemu licu tačas:
Lepote, ki jo na obrazu imam,
Za tri gradove bele ne dam. —

In sveto pismo, ki je bilo dušna hrana slavnemu nemškemu pesniku Schillerju v njegovi mladosti, pripoveduje nam, da je pri studencu napojila Rebeka prišedši zvečer po vodo le hlapca Abrahamovega in njegove velblode, — le hlapca Abrahamovega, ki jo je snubil za njegovega sina Izaka. Pri studencu na polji, kjer se je napajala drobnica, snidel se je pervikrat Jakop z lepo pastarico Rahelo, hčerjo Labanovo, svojo bodočo soprogo, za katero je potem služil sedem let, „ki so se mu pa zdela kakor malo dni zavoljo prevelike ljubezni.“ — Na tem srečnem kraji, pri bistrem studencu, naletel je po naključji tudi Herman na verlo Dorotejo, tu sta se razgovarjala in zerla v studenec —

Gledala sta si v obraz v zercalu nebesne modrine,
Kimala si in ljubó pozdravljála se v bistrem zercalu!

In tu pri čistem studencu je pač še dandanes oni srečni kraj, kjer se shaja mladenič sè svojo drago; kjer se zaljubljeno pogovarjata in si pogledujeta v nebeške očí in se poljubljata v žareča lica in se zibljeta v sladkem upu prihodnjega združenja, — prihodnje sreče. — In blagor njemu, ki mu v sercu klije še le živo upanje, ki mu še ní minola „življenja lepša polovica.“ —

Med te poetične prizore pa se nam vrivajo tudi čisto prozajični, kajti tudi praktični ljudje se shajajo pri studencu. Mnogo kateri žejni

in trudni terpin, nekateri zaprašeni omamljeni popotnik obíšče izvir hladnega vrelca, kjer kipi iz peščenih tal voda bistra kakor ribje oko, hladna kot led, okrepčevalna kakor blagodejni, ozdravilni, blagodišeči balzam, da si pogasí hudo žejo in se okrepča, deržé se zlatega vodila Pindar-ovega: Voda najboljša. —

Pri studencu pa se tudi veršé žalostni, rekel bi tragični prizori, kajti časih se tudi pripeti, da hladni vrelec ni mirni kraj tihe sreče, temveč kakor poje narodna pesem:

Na merzlem studenčku
Je deklica prala,
Je prala, je prala,
Je milo jokala
Jokala, jokala
Je reva bridkó. —

Ali pa, kakor poje narodni pesnik češki:

Deklica teče
V potok po vodo.
Vodo zajema
V vedra kovana.
K dekli po vodi
Kitica plava,
Kita dišeča
Z rož in vijolic.
Ko bi jaz znala,
Kitica krasna!
Kdo te po hladni
Vodi je spustil,
Temu bi dala
Venec svoj z glave!"
—
Začne devica
Kito loviti,
Pade, oh pade
V hladno vodico! —

S. P. H.

Zona.

Gospod urednik! Ker vidim, da ste res popustili literarne pogovore, nezvesti svoji nekedanji obljubi, da jih hočete podajati Zvonovim bralcem v vsakem listu; ker se tudi nikedó drug ne oglasi in govori o stvari, katera se mi vidi silno važna: ne čudite se mi, gospod, da sem se odločil izpolniti obljubo, katero sem vam dal precej nepremišljeno, morebiti tudi upajoč, da je ne bodete za rés jemali. Ne bojte se, zdražbe ne bodem delal ne „kalil mirú", kakor pravite, da se je že bal nekedó. Izkušal bodem mirno pisati in priljudno, kolikor je moči samotnemu puščavniku. Sicer pa bodem pisal tako, kakor mislim sam, ne oziraje se na menenja in nauke raznih lepoznancev, naših in tujih. Mnogi mojih nazorov vam morebiti ne bodejo po volji; vendar prosim vas, pustite vse tako, kakor je pisano. Lepoznanstvo ní kakor evangelij ali matematika, kjer veljajo gotovi, neomajni zakoni; tu nima nikedó pravice terditi: tako je, in ne drugače! Lepoznanski nauki so čisto subjektivni; kakor pri porotnih sodbah smé tu vsak soditi po svojem prepričanji, ne gledé na pisane paragrafe; iz posameznih menenj potegne se poprečina in to je potem

zakon v lepoznanstvu. Zato lepoznanski zakoni ne morejo imeti stalnosti, večne veljave; izpreminjajo se po krajih, časih in narodih. Ako pravim, da sme vsak govoriti o lepoznanskih stvaréh, upam, da bode vsak pameten človek razumel, kako to mislim; saj je tudi po ideji vsak lahko, in vendar ní vsak porotnik. Hotel sem reči samo tó, da v lepoznanstvu nezmotnost nima veljave. Poslušajmo kar kedó pové, ako pové kaj neumnega, smešnega: njegova škoda, „tant pis pour lui!“ Tako poslušajte tudi mene blagovoljno; ako se ne zlagate s katero mojih misli, pustite jo, kjer je; če je tudi morebiti kriva sama, potrebna je vendar v zvezi; červivega jabelka ní treba klatiti, samo se skoraj izproži in pade. Tudi to vas naj ne moti, ako najdete v mojem besedovanji tu pa tam kako misel, katero ste že sami izrekli. Jaz ne iščem izvirnosti, da bi kaj čisto novega povedal, kar ní še prišlo nikomur na misel; meni je samo do tega, da se kaj koristnega učimo, nauk naj pride od katere koli strani; če je nauk dober, našim razmeram posebno primeren in potreben, naj se dvakrat, trikrat pové in razloži, da bode vsakemu jasen. In zdaj začnimo!

Da je slovstvo — tu govorimo samo o lepoznanskem — vsakemu narodu potrebno, to je bilo že večkrat, tudi v tem listu, povedano in povdarjeno. Da je nam, v naših posebnih razmerah, dvakrat potrebno, o tem izpregovorimo nekoliko beséd.

Ohraniti si hočemo najprej svojo narodnost; to je naša pravica in naša dolžnost! Narodnost — to je narodni jezik. Koliko se je že govorilo in pisalo, vpilo in prosilo, da se naj slovenščini odpró vrata učilnic in uradov! Kako ubogo malo se je doseglo! Odgovarjalo se je nam: Radi bi, ali vaš jezik ní še dovolj razvit in izobražen; „vaše slovstvo, kolikor ga imate, človek lahko vzame pod pázuho;“ delajte, skerbite, da ga izobrazite, tako da ga bode moči uvesti brez škode v javno življenje, potem se zopet oglasite! Ali smo v resnici zaslužili tak odgovor, ali pa je bil tak odgovor samo izgovor, to vprašanje pustimo tu na stran. Zapomnimo si, dobro zapomnimo samo tó, da „od zgoraj“ ne pričakujmo pomoči, brambe naši narodnosti, našemu jeziku. V naših rokah edino je bramba in pomoč! Za naš jezik bode toliko storjenega, kar sami zanj storimo, ne več, ne manj! Dejalo se je nam, kakor pravi Francoz: „Aide-toi et le ciel t'aidera!“ Pomagaj si sam in pomagajo ti nebesa! Pustimo vse prazno upanje in pričakovanje; tako je! In to je morebiti dobro; saj prav, v resnici naše je samo to, kar si s trudom pridelamo in priborimo; vse drugo se nam lahko vzame, kakor nam se je dalo. Ozrimo se na naše brate Hervate; njim se je mnogo dalo; oni imajo že, kar bodo morebiti komaj imeli naših otrók otroci. In vendar vprašajte jih, ali so srečni? Ali se jim zdí njih narodnost dovolj zagotovljena in uterjena? Ako hočejo biti odkritoserčni, kakor je spodobno med brati, odgovoré vam, da ne! Bleda skerb jih plaši, da ne morejo biti veseli svojega bogastva; Damoklejev meč jim visi nad glavo, ko sedé pri polni mizi. Svojega premoženja nimajo v gotovini; v vrednostnih listih ga imajo,

katerim se vrednost vzdiguje in pada po vremenu v višavi; in bati se je, da pride vihar in popihne in odnese vse veličastvo! Njih moč, njih narodnost nima korenin v ljudstvu, velikansko poslopje ní zidano na krepkih, stanovitnih tléh. Slovenci smo siromaki v primeri z našimi brati, vendar ako bi nam bilo mogoče menjati z njimi, ne vem, ali bi bila menja nam v korist; jaz vsaj bi se pomišljal! Malo imamo, ali kar imamo, to je naše! Nam ni treba gledati na vreme, je-li jasno, ali se zbirajo sivi oblaki na nebu; ni nam treba skerbno poprašavati, kako vreme bode jutri. Hervaško prosto ljudstvo je po večini „rudis indigestaque moles;“ narodnost je njemu deveta skerb! Zakaj je tako? — Na to vprašanje ne pristoji n a m odgovor. Mi imamo ljudstvo za sabo, zato ne propademo. To je mnogo, a ne vse! Začeli smo dobro, a delo ní še na pol storjeno. Kedor hoče biti učen, treba najprej da se naučí branja in pisanja, a kedor zna brati in pisati, ní še zato učenjak.

Kaj izvira iz tega, kar sem rekel, in kar so rekli tudi že drugi pred mano? Mnogo važnih naukov, katere premišljajmo in prevdarjajmo ter v serci hranimo, in, kar je poglavitno, po njih delajmo.

Pervo je to: Naša naradnost je edino nam izročena, da jo hranimo in branimo; nam samim je skerbeti zanjo. Narodnost torej mora biti nam bolj sveta, nego drugim narodom, katerim je zagotovljena.

(Dalje prih.)

Nove knjige.

Društvo sv. Mohora, zavod, s katerim se Slovenci zares lahko ponašamo pred vsemi narodi, rekoč: Pokažite, kje imate vi kaj enakega? začelo je izdajati Slomšekove spise; vse hvale vredno početje! Slomšekovih spisov nam pač ní treba obširno priporočati; vsak Slovenec pozna Slomšeka in njegove zasluge zlasti za prosto ljudstvo. Še zdaj se radi spominjamo, s kakim veseljem smo brali njegove „Drobtinice“. Malokedó je znal tako kakor Slomšek govoriti s prostim ljudstvom; vidi se mu, da mu gré vsaka beseda od serca, da mu izvira iz blage duše in iz gorke ljubezni do svojega naroda. Dozdaj je prišla na svitlo perva knjiga: „Pesmi, zbral, uredil in izdal Mih. Lendovšek“ s pisateljevo podobo. Pesnik „po milosti božji“ ní bil Slomšek; njegovih pesmi ne smemo meriti z merilom, katero nam podaje lepoznanstvo; tudi Slomšek sam bi se ne bil pustil meriti s tem merilom: ali, kakor pravi Juvenal: „Facit indignatio versum“, nevolja mi vdihuje pesmi, tako je smel reči Slomšek, da je postal pesnik iz same ljubezni do ljudstva, in ljubezen svet premaga. Slomšekove pesmi so odsév blagega, veselega serca, čiste, pobožne duše; zato upamo, da najdejo mnogo hvaležnih bralcev!

Prišla nam je v roke drobna knjižica z naslovom: „Pesmi, zložil Libor val Buren. Interesantno, pikantno ime! Kedó je Libor val Buren? „La recherche de la paternité n'a pas lieu“, ali, kakor že pravi „Code Napoléon;“ torej pustimo očeta in vprašajmo, kako je dete. — Srednje mere: ne preveliko, ne premajheno: ne prelepo, ne pregerdo, kakor so sploh pri nas otroci. Buren ní Burns, kaj more on za to! Slovenci nismo Angleži, z malim smo zadovoljni; bodi nam torej dobro došel tudi Buren: val buren se ne vali po Cerkniškem jezeru! A kaj se vedno izpotikamo ob imenu! Če se je ta imenoval „Boris Miran“, zakaj bi se drug ne kerstil za „Libor val Burna?“ Pravice nimamo, soditi po imenu: ako niso vse pesmi Miranove mirne, zakaj bi bíle Burnove burne? In res niso burne! Prav mirne so in pohlevne in z dobro vestjo jih priporočamo vsem dobrim ljudem. „Wer vieles bringt, wird Manchem etwas bringen“, pravi Goethe; val Buren opeva Boga in ljubezen, posebno pa rodoljubje; zato jih smemo priporočati pobožnikom in posvetnjakom; vsak najde v njih svoj dél. Res, pesmi niso slabe; mnogo smo že brali slabših.

Listnica uredništva. Gospoda, ki nam je poslal „pojasnilo“, prosimo, naj ne bode hud, da mu nismo še izpolnili pravične želje. Stvar je jako sitna, bojimo se „zamere;“ nam se tako radi podtikajo povsod hudobni nameni. Kakor hitro bo mogoče, pismeno; zdaj je opravka čez glavo. Prijazen pozdrav! — G. J. C. Kako za boga! morete misliti, da je bila naša pohvala „ironija!“ Kaj res že ne smemo ne grajati, ne hvaliti? Sicer pa ne mislite, da je človeku na sramoto, ako kaj dobrega zadene po „instinktu“. Kar je najboljšega vstvaril pravi pesnik, vstvaril je po „instinktu“, ne po suhoparnih pravilih! — G. A. K. Za poslane spise lepo hvalo; do zdaj nismo imeli še časa, da bi jih pregledali in videli, kaj je nam za rabo; vaše ime nam že daje dovolj poroštva in radi porabimo, kar se nam zdi našemu listu primérno, o svojem času. Rokopis je dobro hranjen in verne se vam, kader velite.

Opomba.

Gospode četertoletne naročnike opozorujemo, da je njih naročnina potekla že sè zadnjo številko; uljudno jih torej prosimo, da naj ponové naročilo, ako jim drago.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gld. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in uredujе: Jos. Stritar. Tiskata: A. Keiss in F. Löb.